

JONAS MACKONIS

LEDI MAK BET IŠ AKMENĖS

Keturių situacijų komedija

ZITA
NARCIZAS BUOKAS, režisierius
FILOMENA, jo žmona
JONAS ANUŽIS, rašytojas
ELVYRA MILIUVIENĖ, aktorė
VILIUS MILIUS, skulptorius
GERARDAS, jaunas aktorius
PETRONĖLĖ RADŽIŪTĖ, docentė
BRONIUS DIČKUS, milicininkas
MODERNI MERGINA
RŪBININKAS

*Meno ir kultūros instituto koridorius bei rūbinė, kur kabo
tik du lietpalčiai*

*Tuščia, beveik nyku. Tik prie sienos ant šiukšlių dėžės
sėdi jaunutė mūsų komedijos herojė, šalia pasidėjusi savo
kelionmaišį. Sėdi jinai, sėdi ir pradeda pasikūkčiodama
verkti. Tuo metu salėje žiūrovai turėtų juoktis, o ji —
širdį veriančiu balsu raudoti*

Anapus užtvaros pasirodo R Ū b i n i n k a s

RŪBININKAS. Gana, gana. Mano galva išbrinko, plau-
kai sutino nuo tų visų atodūsių ir verkavimų.

ZITA (*šluosto ašaras*). Atsiprašau...

RŪBININKAS. Prašau. Padėti negaliu, bet patarti galiu.

ZITA. Tai patarkite, kur gauti kalio cianido.

RŪBININKAS. Kas tas ci-cianidas?

ZITA. Toks chemikalas — užtenka nelaimingam žmo-
gui tik vieno mažyčio lašelio, ir be kančių, be konvulsijų
brinkt — užmiegi amžinu miegu.

RŪBININKAS. Ci-cianido neturiu, bet diržą turiu. Kai
patrauksiu per tavo blauzdikės, tai bematant pašoksi iš

to amžino miego ir važiuosi pas mamą bulvinių blynų valgyti.

ZITA. Niekur aš nevažiuosiu! Už manęs sudeginti visi tiltai!

RŪBININKAS. Dar užteks tau, mergele, ir tiltų, ir lieptų, ir brastų. Iš kur tu?

ZITA. Iš Akmenės rajono.

RŪBININKAS. Na matai. Gal ten nešertos kiaulės žvygauja, lietaus išguldyti javai pūva, darbo rankų trūksta, o tu...

ZITA. O aš paskui kiaulių uodegas nebėgiosiu. Noriu nešti masėms grožį ir gėrį! Aš gimiau teatrui ir mirsiu teatre.

RŪBININKAS. Ką padarysi... Daug pašauktų, maža išrinktų. Kiek jų čia sugužėjo — po trylika į vieną vietą.

ZITA. Gal aš ir buvau ta viena iš trylikos?

RŪBININKAS. Tai iš ko kritai nelygioj kovoj?

ZITA. Iš specialybės ir istorijos... Antai kaukšt kaukšt atkauksi viena ragana, kuri pražudė mano gyvenimą. Kur slėptis? Nenoriu jos matyti.

RŪBININKAS. Slėpkis užu pertvaros. Nebijok, aš neišduosiu.

Zita sprunka už rūbinės pertvaros. Ateina Petronėlė
R a d ž i ū t ė, keturiasdešimt metų moteris

PETRONĖLĖ. Dovanokite, ar kolega Burokas dar neišėjo?

RŪBININKAS. Jo lietpaltis tebekabo.

PETRONĖLĖ. Jei pasirodys, sulaikykite.

RŪBININKAS. Klausau. Gyvą ar mirusį jums pristatysiu.

PETRONĖLĖ. Viešpatie, kaip pavargau. Kaip pavargau...

RŪBININKAS. Šitiek gražaus jaunimo.

PETRONĖLĖ. Kaip kas supranta tą grožį. Kažkada aš į aukštąją mokyklą atvykau, vilkėdama perkelinę mėlyną suknelę su baltais žirniukais. Vienintelis mano papuošalas buvo du rausvi kaspinėliai. O dabar — kapronai, nailonai, parolonai, mini, midi, maksi, bakenbardai, ševeliūros. O intelektas — daug trumpesnis už jų plaukus. Antrasis pasaulinis karas prasidėjo, fašistinei Italijai užpuolus Abisiniją, caras buvo nuverstas penktaisiais metais...

RŪBININKAS. Žinoma, negerai išėjo, kad caro tuomet nenuvertė. Bet kuo čia dėti tie vaikinai ir merginos? Nejau dėl to jie turi vilkėti vatinukus, avėti kerzinius batus? Gyvenimas šviesėja, jaunimas gražėja, o mes gyvenam ir stenam... Bent jau aš stenu, o tamstelė — kaip išmanote...

PETRONĖLĖ. Ačiū.

RŪBININKAS. Nėr už ką. O draugui Burokui pasakyti, kad tamstelė jo ieškote...

P e t r o n ė l ė nueina. Už pertvaros iškiša galvą Zita

ZITA. Kaukšt kaukšt kaukšt nukulniavo perkelinę mėlyną suknelę su baltais žirniukais ir du rausvi kaspinėliai...

RŪBININKAS. Negražu, mergele, juoktis iš vyresnio žmogaus. Pažiūrėk į veidrodį — juk ir tavo kasytes dabina rausvi kaspinėliai.

ZITA. Iš tikrųjų... (*Nutraukia kaspinus, meta juos ant žemės ir trypia*) Štai, štai, še jums!.. Nuo šiol visą gyvenimą mirtinai neapkęsiu rausvų kaspinėlių!..

RŪBININKAS. Be reikalo širsti. Veikiau prisipažink, ar tik ne tu penktais metais nuvertei nuo sosto patį carą?

ZITA. Kas man tie carai! Aš pripažįstu tik Šekspyrą!

RŪBININKAS. O ho ho!

ZITA. Visur visur man vaidenosi jo herojai. Einu, būdavo, palei ežerą, žilvičiai mirko vandeny savo žalias garbanas, aplink varlės ilgesingai kurkia, o man vaide-nasi, jog čia pat dugne guli nuskendusi nelaiminga Ofelija. Vienas mūsų ūkio zootechnikas karvidėje užtiko savo žmoną, besibučiuojančią su brigadininku. Pasmaugti nepasmaugė, bet gerokai juodu apkūlė. Štai kur gyvas Otelo prototipas!

RŪBININKAS. Matyt, buvo geras tipas, o dėl proto — kažin...

ZITA. Per specialybės egzaminą man liepė paskaityti pasakėčią. Argi su mano polėkiu vapalioti apie kažkokias beždžiones, vilkus ir zuikius? Trinktelėsiu, manau, monologą iš „Makbeto“. Tik pažiūrėkite, ar aš nepanašį į ledi Makbet!..

Zita sutaršo savo plaukus, prasega apykaklę ir atsistoja „demoniška“ poza

O paslaptingos dvasios pražūties,
Išraukit mano demonišką širdį
Ir nuo galvos lig kojų visą kūną
Pripildykite siautulio klaikais!
Sutirštinkite kraują man, užtverkit
Užuojautai ir gailėsčiui kelius,
Kad sąžinės graužimas nepakirstų
Siaubingo mano ryžto, kad ranka
Nesudrebėtų veiksmo valandoj!

Vėl pravirksta

RŪBININKAS. Kas tau, mergele? Tu labai gražiai deklamavai. Net man pagaugai per nugarą nuėjo...

ZITA. Gaila, kad jūs nebuvote komisijoje ir nepasakėte savo liaudiškos nuomonės. Jums pagaugai per nugarą ėjo, o tie bejausmiai padarai išsišiepė taip, kad net jų plaučiai matėsi, ir tepasakė: „Ačiū, užteks“. Paskui man davė tokį etiudą — girdi, mane naktį užpuolė plėšikai arba chuliganai, ir aš, pripuolusi prie durų, turinti šauktis pagalbos. Kaip aš daugiau kumščiais į duris, kokių klaikiu balsu šaukiau: „Gelbėkite! Gelbėkite!..“

RŪBININKAS. Tyliau, dar iš tikrųjų kas nors atbėgs gelbėti...

ZITA. Niekas dabar manęs neišgelbės.

RŪBININKAS. Susimildama, neverk. Tau dar viskas prieš akis. Esi jaunutė, daili kaip paveikslėlis.

ZITA. Ačiū. Aš jums paveikslėlis, o jiems... neturiu sceninių duomenų. O gal aš tuos duomenis praradau ra-

vėdama kolūkio cukrinius runkelius! Ir prie šito gintarinio lėktuviuko prisikabino. Pamanė, kad kryželis...

RŪBININKAS. O ką tu dar moki?

ZITA. Rašau eiles, dainuoju... Norite, aš jums pasiūniuosiu savo kūrybos dainą?

RŪBININKAS. Tik tyliau, susimildama...

ZITA (*atsikosti ir dainuoja*).

Auksinis saulės diskas

Ištrigo tarp šakų.

Aplink nurimo viskas,

Aplink puiku puiku.

Ateiti pažadėjai,

Tačiau neatėjai.

Jurginai nužydėjo,

Nuvyto jazminai.

Auksinis saulės diskas

Ištrigo tarp šakų.

Aplink nurimo viskas,

Širdy nyku nyku...

Aš dar užmiršau pasigirti, kad rajono pramoginių šokių konkurse užėmiau antrą vietą. Ypač dievinu polonezą!...

Zita, niūniuodama Oginskio polonezą, pradžioje šoka viena, o po to paima už rankos Rūbininką, tačiau pasigirsta telefono skambutis

RŪBININKAS. Tu sau šok, nesivaržyk, o aš eisiu atsiliepti. Budėtojo nėra. Gal kažkieno mamytė arba tėtuisis

teiraujasi, kodėl jų dukrelė arba sūnelis neišlaikė egzaminų.

ZITA. Ir ką jūs jiems pasakysite?

RŪBININKAS. Tą patį, ką visi komisijos nariai sako: gabi arba gabus, tačiau dar žalia arba žalias...

Rūbininkas nueina. Iš kitos pusės ateina Narcizas Burokas ir Petronėlė. Zita slepiasi už pertvaros

PETRONĖLĖ. Aš su jūsų koncepcija nesutinku, drauge Burokai. Jeigu moters hormoną pažymėsime pliusu, o vyro hormoną — minusu, tai tie du hormonai turi dialektiškai artėti prie absoliučios harmonijos. Tą absoliučios harmonijos sąvoką aš simboliškai pavadinsčiau rojumi...

BUROKAS. Tačiau rojus nebuvo skirtas vedusiems. Tai įrodo Adomo ir Ievos tragedija.

PETRONĖLĖ. Vadinasi, jūs analogiškai vertinate ir savo intymų romaną su žaviąja Ona Diržyte, apie kurią neseniai buvote pradėjęs pasakoti, tačiau nebaigėte...

BUROKAS. Tuoju... Lietpaltį pasiimsiu... Matai, miela kolege, moterys paprastai mus įkvepia dideliems darbams ir žygiams, tik visuomet sutrukdo juos įvykdyti. Tai ne mano kalambūras — tai pasakė Oskaras Vaildas. Prieš aštuoniolika metų to dar nežinojau, tačiau pati intuicija pakuždėjo: reikia sprukti, jeigu nori likti menininku.

PETRONĖLĖ. Aš dėl mokslinio tyrimo darbo taip pat

atsisakiau šeimos idilijos. Tačiau kokiai kategorijai jūs priskiriate sąžinę?

BUROKAS. Sąžinės kategorija reliatyvi. Egzistuoja moralinė sąžinė, visuomeninė sąžinė, kūrybinė sąžinė. Gyvenimo maišaty kartais tenka kai kurias sąžinės rūšis paaukoti ir palikti tik vieną, dominuojančią. Manyje dominavo kūrėjo sąžinė. Tai suprato net toji žavioji Onytė Diržytė. Ji manęs nepersekiojo nei žodžiais, nei laiškais. Aš iki šiol nežinau, kur ji gyvena, ką veikia, nors kiek vėliau būta gandų apie mano neakivaizdinę tėvystę...

Grįžta Rūbininkas

RŪBININKAS. Dovanokite, prie telefono sugaišau...

BUROKAS. Pats pasiėmiau. Lauke, rodos, nelyja?

RŪBININKAS. Dar nelyja, bet niaukiasi. Atsiprašau, aš norėjau paklausti, kas ten nutiko vienai merginai? Jina, vargšėlė, stojo, bet nepastėjo...

BUROKAS. Jos pavardė?

RŪBININKAS. Pavardė?.. Nesvarbu pavardė... Ji, rodos, deklamavo ponios Makbetienės monologą.

BUROKAS. Ledi Makbet monologą? Atsimenu, atsimenu... Gabi, tačiau dar žalia, stokoja meninės išmonės ir fantazijos. Kas jinau jums?

RŪBININKAS. Lyg ir tolimes giminaitė.

BUROKAS. Kodėl anksčiau mums nepakuždėjote? Dabar, tėvuk, šaukštai po pietų. Labanaktis.

RŪBININKAS. Labanaktis. Labai atsiprašau...

Burokas ir Petronėlė nueina. Už pertvaros vėl iškiša galvą Zita

ZITA. Žalia! Aš žalia! Na palaukite, aš jums dar įrodysiu, kad moku būti ir balta, ir juoda, ir geltona, o kai užpykstu, net pamėlynuoju! Dėduli, brangus mano giminitai, ar kartais nežinote, kur gyvena anas be sąžinės ir anoji, kuri kažkada vilkėjo perkelinę mėlyną suknetę su baltais žirneliais?

RŪBININKAS. Mūsiškių adresai yra budinčiojo stalčiuje. Tuoj atnešiu...

Rūbininkas išeina

ZITA. Man trūksta fantazijos! C-cha c-cha c-cha! Jums dar atsirugs mano fantazija! Priminsiu aš jums visas sąžinių koncepcijas ir kasytes su rausvais kaspinėliais!

Grįžta Rūbininkas

RŪBININKAS. Še jų adresai: režisierius Narcizas Burokas gyvena čia pat — Aguonų trylika, butas penktas, docentė Petronėlė Radziūtė — Žemuogių septyni, butas dvyliktas. Užsirašyk, nes užmirši.

ZITA. Kol mirsiu — neužmiršiu.

RŪBININKAS. Nejau, mergele, dar ketini prašyti?..

ZITA. Ne prašyti, o keršyti!

Išsitraukia iš kelionmaišio lenktinį peilį

Nematomieji demonai žudynių,
Kurie nelaime nešate žmonėms,
Atskrinkit čia ir iš krūtų manųjų
Ne pieną — tulžį gerkite dabar!
O nusileisk, juoda, gūdi naktie,
Ir, pragariškais dūmais apsisiautęs,
Uždenk žaizdas, kad mano peilio ašmens
Matyt jų negalėtų, kad dangus,
Žemyn pažvelgęs pro tamsybių skraistę,
Neriktelėtų man: „Sustok! Sustok!“

RŪBININKAS. Sustok, sustok. Ar pasiutai, mergele!..

ZITA. Kraujo, Jagai, kraujol!

Zita, pagriebusi savo kelionmaišį, išbėga. Rūbininkas tik bejėgiškai skėsteli rankomis, o po to skuba prie telefono

RŪBININKAS (už scenos). Alio!.. Skubiai miliciją!..
Alio... Milicija?..

ANTROJI SITUACIJA

Režisieriaus Narcizo Buroko svetainė. Interjeras gali būti pagal Filomenos Burokienės ir scenografo skonį. Baldų — mažiau ar daugiau, tačiau veiksmo metu pravers didoka spinta

Fotelyje sėdi pavargęs Burokas. Jo žmona Filomena prie veidrodžio matuojasi perukus

FILOMENA. Kaip šitas?

BUROKAS. Tinka...

FILOMENA. Bet tu net akių nepakėlei.

BUROKAS. Tinka, tinką...

FILOMENA. O šitas — blond?

BUROKAS. Tinka, tinką, tinką...

FILOMENA. Tinka, tinką, tinką. Jeigu aš ant savo veido vietoje pudros uždėčiau kalkių tinką — tu vis tiek pasakytum: „Tinka, tinką, tinką“.

BUROKAS. Tinka, tinką, tinką...

FILOMENA. Juk režisierius šį tą išmano apie grimą.

BUROKAS. Tu gi ne aktorė.

FILOMENA. Bet tavo žmona. Esi visai abejingas mano išvaizdai.

BUROKAS. Aš duodu absoliučią kūrybos laisvę tavo fantazijai.

FILOMENA. Duodi tai, ko pats neturi.

BUROKAS. Ko neturiu?

FILOMENA. Fantazijos.

BUROKAS. Na, na...

FILOMENA. Jei būčiau jaunesnė — susirasčiau meilužį.

BUROKAS. Dar nevēlu.

FILOMENA. Ir tada liktum abejingas?

BUROKAS. Mano miela žmona, ar negalima šitų mizanscenų kupiūruoti? Aš šiandieną išsekęs. Iš šimto dvi- dešimt septynių genijų reikėjo atrinkti net dešimt talentų. Be to, ši vakarą į namus turi ateiti du aktoriai. Čia pat

gastrolės, o Romeo susirgo. Reikia skubiai įvesti naują Romeo, reikia...

FILOMENA. Reikia, reikia, reikia! O man jau nieko nebereikia. Dieve mano, kažkada Paveikslų galerijoje stovėjau prie Žygimanto Augusto ir Barboros Radvilaitės karstų ir verkiau. Kokia tai buvo meilė! Barborai mirus, karalius pėsčias ėjo paskui jos karstą nuo Krokuvos iki Vilniaus.

BUROKAS. Ak, meldžiamoji, suteik man tokią galimybę, ir aš pėsčias eisiu paskui tavo karstą... iki Vladivostoko.

FILOMENA. Narcizai, tu trokšti mano mirties!

BUROKAS. Kam toji patetika? Norėčiau, kad ši vakarą paliktum mane ramybėje. Turiu susikaupti.

FILOMENA. Ką gi, susikaupt, apsikaupt, o aš eisiu... Bet kur eiti? Kur man eiti?! Užbėgsiu pas kaimynę minutei...

BUROKAS. Aš užbėgsiu pas kaimynę tik minutei, o tu, brangusis, po pusvalandžio pamaišyk košę... Gerai, aš maišysiu košę.

FILOMENA. Ir pats tą košę kabinsi.

BUROKAS. Aš ją kabinu jau penkiolika metų. Truputį prisvilusi, tačiau iš bado galima valgyti. Eik, mano mie-la žmona, eik. Ir perukus pasiimk. Kaimynė suteiks tau kvalifikuotą konsultaciją.

Filomena paima perukus, stabteli, pagalvoja, nusviedžia juos prie veidrodžio ir išeina, net durų neuždariusi

BUROKAS (*nusižiovauja, paima Šekspyro tomelį, varto*).

Tas juokiasi iš svetimos žaizdos,

Kas sužeistas nebuvo niekados...

Užverčia knygą, patogiai atsilošia fotely ir užsimerkia. Pro praviras duris tyliai įsėlina Zita, padeda prie sienos savo kelionmaišį, pirštų galais vaikšto po kambarį. Susidomi perukais. Pasimatuoja vieną, pasimatuoja kitą, kol pagaliau nusprendžia, kad jai labiau tinka „blond“. Atsisoja prieš snaudžiantį Buroką ir išdarinėja visokias grimasas — sėlina, kumščiais grasina, neva ruošiasi pasmaugti, po to nusišypso, susikaupia ir padeda galvą ant jo kelių

ZITA. Tėve, tėveli...

Burokas atmerkia akis, purto galvą...

Kaip seniai svajojau apie šią akimirką, kai galėsiu padėti savo pavargusią galvą ant tavo kelių ir ištarti: „Tėve“...

BUROKAS (*suglumęs*). Kas jūs ir ko iš manęs norite?!

ZITA. Noriu, kad tu paglostytum mano šviesiaplaukę galvą ir švelniai švelniai pasakytum: „Pagaliau tu atėjai, dukrele.“

BUROKAS. Žinoma, aš galiu paglostyti tamstos šviesiaplaukę galvą, bet kodėl privalau vadinti dukrele?

ZITA. Todėl, kad esu tamstos duktė.

BUROKAS (*pašoka ir atstumia Zitą*). Tfu, maniau, kad sapnuoju...

ZITA. Ne, tai ne sapnas — tai nuostabi lyg pasaka tikrovė!

BUROKAS. Velnio pasakas! Sakykite, ko čia atėjote, arba aš būsiu priverstas parodyti tamstai duris.

ZITA. O ne, niekur iš čia neisiu, suradusi tai, ko ilgėjau ir ieškojau septyniolika metų. Ak, kokia aš dabar laiminga!

BUROKAS. Dievaži, čia kažkokia mistifikacija...

ZITA. Dar vaikystėje klausinėdavau mamos: „Mama, mama, kur mano tėtis?“ O mama sakydavo: „Tavo tėtis gyvas, tavo tėtis gražus kaip narcizas ir sveikas kaip burokas, tavo tėtis didelis žmogus. Kai tau sueis septyniolika, aš pasakysiu ne tik jo vardą, bet ir adresą — galėsi dy dy pas jį važiuoti.“ Pagaliau man suėjo septyniolika, mama žodį tesėjo, ir aš dy dy pas tamstą atvažiavau. Štai ir visa istorija.

BUROKAS. Ką čia paistote, ką fantazuojate?

ZITA. Deja, vienas didelis žmogus pasakė, kad man trūksta fantazijos.

BUROKAS. Ar negalėtumėte viską paaiškinti nuosekliau?

ZITA. Mielai. Mano motina — Onytė Diržytė, kurią tamsta kažkada karštai mylėjai. Taigi, brangus tėtuši, esu tavo jaunystės klaida, kurios nebegalima ištaisyti, kurią galima tik pamilti. Ak, kaip man trūksta tėviškos meilės ir globos!

BUROKAS. E-ei, palauk, tu man kažkur matyta...

ZITA. Nebent sapne.

BUROKAS. Dievaži, tu man kažkur matyta!

ZITA. Nieko nuostabaus. Esu kaip du vandens lašai panaši į motiną, kurią tu taip karštai mylėjai.

BUROKAS. Mylėjau, mylėjau...

ZITA. O gal ir dabar tebemyli? Gal prabilo tamstos sąžinė, nors... tų sąžinių yra net kelios rūšys: moralinė sąžinė, visuomeninė sąžinė, kūrybinė sąžinė...

BUROKAS. Gana postringauti. Štai tau dešimt rublių ir... važiuok namo.

ZITA. Tamsta!.. Tamsta man siūlai dešimt rublių, užuot tėviškai priglaudęs prie galingos ir talentingos krūtinės!

BUROKAS. Važiuok, sakau, namo! Tėčio privalai klausyti!.. Aš parašysiu tavo mamai arba po gastrolių pats atvyksiu. Viską išsiaiškinsime, suderinsime.

ZITA. Štai ką reiškia, kai moralinę sąžinę nustelbia kūrybinė sąžinė. Tamsta, tėtuši, net nepaklausi, kaip gyvena mano mamytė, ką jinai veikia, kodėl iki šiol tavęs nepersekiojo, alimentų nereikalavo.

BUROKAS. Vėliau apie tai, vėliau. O dabar labai prašau tavęs, dukrele...

ZITA. Valio! Pagaliau tamsta mane pavadinai dukrele!

BUROKAS. Maldauju!..

ZITA. Tačiau dievai ir demonai tamstos maldų neišklausys!

BUROKAS. Kažkas ateina... Turbūt grįžta žmona...
ZITA. Grįžta mano pamotė. Kaip malonu bus su ja susipažinti.

BUROKAS. Slėpkis.

ZITA. Kur slėptis?

BUROKAS. Štai... į spintą...

ZITA. Spintoje slepiasi tik meilužiai, o aš esu tamsos duktė.

BUROKAS. Na, bent neišduok manęs. Vėliau pats viską jai paaiškinsiu. Tu dabar esi jauna aktorė, neseniai priimta į teatrą, ir atėjai pas mane repetuoti Džuljetos.

ZITA. Valio! Seniai svajojau apie šitą vaidmenį!

Beldžia į duris

BUROKAS. Pra-a-šau...

Įeina Gerardas

GERARDAS. Labas vakaras, gerbiamas maestre. Ar nepavėlavau?

BUROKAS. Pačiu laiku, kolega Gerardai. O kur mūsų Džuljeta?

ZITA. Štai Džuljeta!

BUROKAS. Palauk, kolege... *(pašnabždom)* kuo tu vardu?

ZITA. Zita, tačiau ši vakarą būsiu Džuljeta.

BUROKAS. Palauk, kolege Zita...

ZITA. Ko laukti — kol grįš jūsų žmona? Galima pra-

dėti repetuoti. Mane pagavo toks įkvėpimas, kad net širdį niežti!

Šoka, sukasi po kambarį, tralialiuoja

BUROKAS. Taip, taip... iš tikrųjų galime pradėti repeticiją. Pakartosime balkono sceną. Ne visą — tik Romeo ir Džuljetos atsisveikinimą. Tekstą išmokote?

GERARDAS. Atmintinai. Aš gi seniai svajojau apie Romeo vaidmenį.

ZITA. Aš taip pat pirmą kartą vaidinsiu Džuljetą. Iki šiol vaidinau tik ledi Makbet.

BUROKAS. Kur jums teko vaidinti ledi Makbet?

ZITA. Kol kas — paslaptis.

BUROKAS. Pradėsime nuo Romeo žodžių: „Palaiminta, palaiminta naktie“. *(Paduoda Zitai atverstą knygą)* Jums, kolege Zita, teks skaityti Džuljetos tekstą.

ZITA. Kodėl tik skaityti? Galiu ir suvaidinti.

BUROKAS. Darykite, kaip išmanote. Idant repeticiją vyktų sparčiau, Džuljetos teksto skaitykite tik pirmąją ir paskutinę frazę. *(Suploja)* Pradedame. Štai čia — Kapulečių rūmų kiemas, o ši spinta — Džuljetos kambario balkonai.

ZITA. Man užlipti ant spintos?

BUROKAS. Nebūtinai. Jūs galite sąlygiškai sėdėti fotely.

ZITA. O ne, tai prieštarauja socialistiniam realizmui. *(Pristumia fotelį, vikriai užlipa ant spintos ir patogiai atsisėda, nuleidusi žemyn kojas)* A tu tu, Romeo, aš pasiruošusi. Žiebk savo monologą!

GERARDAS.

Palaiminta, palaiminta naktie!
Gal visa tai tik sapnas apgaulingas,
Tiktai nakties regėjimas žavus?

BUROKAS. Stop! Kodėl taip forsuojaite? Ir stovite įsitempęs, ir balso stygos įtemptos. Naktis prieš aušrą, aplink tylu, ramu, bet jūs dėl viso ko apsidairykite, ar tamstos, kaip išūlaus išibrovėlio, netyko kokie nors pavojai... (*Pats patikrina, ar nėra ko nors už durų*) Taigi, tyliau, švelniau, atsargiau...

ZITA. Girdi? Tyliau, švelniau, atsargiau...

GERARDAS.

Palaiminta, palaiminta naktie!
Gal visa tai tik sapnas apgaulingas,
Tiktai nakties regėjimas žavus?

ZITA.

Romeo, dar žodelį — ir sudie...

Tarararam ir taip toliau...

...Ir eisiu ten, kur įsakysi tu.

BUROKAS.

Sinjora!

ZITA. Ką?..

BUROKAS. Čia aš replikuoju už auklę. Toliau, toliau...

Sinjora!

ZITA.

Bet jei neskaistūs tavo norai,—
Tada prašau...

BUROKAS.

Sinjora!

ZITA.

Tuoju. Einu...

Tarararam, tralialialia...

Rytoj atsiųsiu žmogų.

GERARDAS.

O, kol gyvas...

ZITA.

Saldžių sapnų linkiu tau šimtą kartų!

GERARDAS.

Saldybės visos be tavęs apkarto...

Pas mylimą mes bėgam be šnekų,

Nelyginant vaikai iš pamokų,

Bet einame paniurę atgalios...

BUROKAS. Stop, stop, stop! kažkas ne taip, kažkas ne taip, kažin ko trūksta...

ZITA. Režisieriaus trūksta. Kodėl, maestre, nepastebite, kad Romeo visą laiką žiūri man ne į akis, o truputį žemiau!

GERARDAS. Žiūriu į gintarinį lėktuviuką.

BUROKAS. Veikiau į aerodromuką. O be to, jūs šiandieną su kvapeliu.

GERARDAS. Tik taurelė džino dėl įkvėpimo.

BUROKAS. Bent neišsikvėpkite iki rytojaus. Ir žiūrėkite herojei į akis.

GERARDAS. Klausau. Į aerodromuką daugiau nežiūrėsiu.

BUROKAS (*Zitai*). Režisieriaus jai trūksta. Jums trūksta rimtesnio požiūrio į darbą. Savo tarararamais iš tragedijos darote vodevilį.

ZITA. Gerai, maestre, aš surimtėsiu ir išsišausiu į vaidmenį, jeigu leisite skaityti visą Džuljetos tekstą.

BUROKAS. Darykite, kaip išmanote. (*Suploja*) Prašau rimties. Pakartokite: „Bet einame paniurę atgalios...“

GERARDAS.

Bet einame paniurę atgalios,

Kaip mokinyš prie knygos nuobodžios.

Tuo metu tarpdury pasirodo Elvyra Miliuvienė

ZITA.

Kur tu, Romeo? Kur tu, atsiliepk!

Kodėl medžioklio balso neturiu,

Kad jį išgirstų mano sakalėlis?

O, jei nebūčiau vergė nebyli,

Sudrebinčiau šauksmais buveinę Aido

Ir nenutilčiau, kol lakus jo balsas

Užkimtų bekartodamas: „Romeo!“

ELVYRA (*ploja*). Bravo, bravo! Kaip iš dangaus nukrito naujas talentas! Tik atsargiau — nenukriskite nuo spintos.

BUROKAS. Girdėjote? Iš tikrųjų paskutinės frazės skambėjo gana emociškai.

ELVYRA. Vadinasi, esu išbraukta iš Džuljetų sąrašo, kaip moteris, sulaukusi Balzako amžiaus.

ZITA. O kiek Balzakui buvo metų?

ELVYRA. Šimtas!

ZITA. Nenusiminkite — jūs atrodote perpus jaunesnė.

BUROKAS. Užteks! Lipkite nuo spintos!

ZITA. O man ir čia gera.

BUROKAS. Dovanokite, kolege Elvyra, jūs truputį pavėlavote, ir ši mergina pavadavo kaip statistė.

ZITA. Ką?! Aš statistė?! Jūs patys ką tik sakėte, kad vaidinau kaip tikra artistė.

BUROKAS. Šito nesakiau. Na galbūt po dešimties metų jūs ir būsite artistė...

ZITA. Ačiū už tokią paguodą. Galbūt po dešimt metų aš jau būsiu apkūni mama, o Džuljetą noriu vaidinti dabar, kol esu pačiame žydėjime!

BUROKAS. Deja, mūsų teatre nėra vakuojančių vietų.

ZITA. O jūs užvakuokit bent vieną vietą.

ELVYRA. Nesuprantu, maestre, kas čia darosi? Kaip jina! drįsta taip jus šokdinti?

BUROKAS. Draugai, repeticija baigta. Rytoj susitiksime teatre dešimtą valandą. Prašau nevėluoti.

ZITA. Aš ateisiu dar prieš dešimtą.

BUROKAS. Galite neateiti. Galite sau sėdėti ant spintos.

ZITA. Ir sėdėsiu! Tik va labai išalkau. Gal atneštumėte man nors mažytį sumuštinį arba pyragėlį su kremu.

ELVYRA (*Dabar pradeda kai ką suvokti*). Žinoma, tai jūsų asmeniškasis reikalas, bet... žiūrėkite, maestre, kad šitomis repeticijomis ir jūsų naująja Džuljeta nesusidomėtų vietos komitetas.

BUROKAS. Ką jūs, kolege Elvyra...

GERARDAS. Gerbiamas maestre, ar galiu eiti?

BUROKAS. Tik ne į kavinę. Iki rytojaus dešimtos.

GERARDAS. Labanakt.

ZITA. Atia atia, Romeo! Iki pasimatymo! Iki rytojaus dešimtos! Ir atsiminkite, ką gerbiamas režisierius sakė: Romeo privalo žiūrėti Džuljetai tik į akis. Nė centimetro žemiau.

Gerardas dar kartą nusilenkia ir išeina

ELVYRA. Kaip pakenčiate tokį išūlumą. Aš, jūsų dėta, paskambinčiau milicijai.

ZITA. Skambinkite nors Suvienytųjų Nacijų Organizacijai.

BUROKAS. Gana! Arba nulipsi nuo savo Olimpo, arba pats nukraustysi!

Burokas pristumia fotelį prie spintos ir atsistoja ant jo

ZITA. Ir nebandykite! Aš priešinsiuos, aš... aš spirsiu! Ei, gelbėkite!..

Įeina Jonas Anužis

BUROKAS. A-a, draugas Anužis...

ZITA. Gal Jonas?

ANUŽIS. Jonas.

ZITA. Rašytojas!

ANUŽIS. Ši tą rašinėjau. O ką čia repetuojate?

BUROKAS. Sceną iš komedijos apie vieną nenaudėlę.

ZITA. Aš jums nenaudėlė? Kokia nenaudėlė?!

ANUŽIS. Ar pjesė jau buvo svarstyta dramaturgų sekcijoje?

BUROKAS. Visur svarstyta. Beliko gauti gaisrininkų rezoliuciją.

ANUŽIS. Ar mano broliūnaiti Elvyrai patys duosite vaidmenį, ar reikės dėdės protekcijos?

ELVYRA. Visai nenoriu šioje komedijoje vaidinti. Perdaug pigus humoras.

ANUŽIS. Pigus humoras, brangus humoras — tai vis mūsų intelektualų išmonė. Jiems humoras taip pabrango, jog tapo nebeįkandamas mūsų teatrams. O žmonės nori juoktis! Gydytojai teigia, kad dvi minutės juoko užvaldo penkiolika minučių rytinės mankštos, o dvi valandos juoko prilygsta olimpinei dešimtkovės programai. Nuo juoko žmonės darosi geresni, vyrai — vyriškėja, moterys — jaunėja ir grakštėja.

ELVYRA. Nuo juoko tik raukšlės veide atsiranda.

ANUŽIS. Štai kodėl tu taip retai šypsaisi. Be reikalo, visai be reikalo. Aš esu liaudies teismo tarėjas, dažnai dalyvauju skyrybų bylose, tačiau neprisimenu atvejo, kad vyras paliktų linksmutę žmoną. Paprastai tie donžuonai palieka tik itin rimtas, surūgusias, nervingas moteris.

ELVYRA. Ką, dėde, norėjote tuo pasakyti?

ANUŽIS (*pavedėjęs ją į šalį*). Norėjau pasakyti, kad daugiau šypsotumeis savo Viliui, jeigu nenori, kad jis šypsotųsi kitoms.

ELVYRA. Vadinasi, privalau jį ganyti?

ANUŽIS. Jeigu nenori praganyti. Žinau, jis dabar ap-

tarnauja Žemuogių rajono gyvanašles ir vienišas moterėles, o šiuo metu šypsosi docentei Petronėlei Radžiūtei.

ELVYRA. Ką?! (*Išbėga*).

ZITA. O-o, aš pažįstu docentę Petronėlę Radžiūtę. Jinai gyvena Žemuogių septyni, butas dvyliktas.

ANUŽIS. Mergyte, negražu ir nemandagu slapčia klausytis kitų žmonių pokalbio.

ZITA. Kuo aš kalta, kad turiu gerą klausą. O jūs, draugas rašytojau, man labai patinkate. Ir tamstos knygos apie kaimą patinka. Labai norėčiau gauti tamstos autografa. Va ten, mano kelionmaišy, greta Šekspyro, yra ir jūsų „Rudens novelės“. Atriškite tą krepšelį...

ANUŽIS. Nemėgstu raustis po svetimus daiktus.

ZITA. Tąsyk aš pati... (*Nušoka nuo spintos ir atriša kelionmaišį*) Maestro Buroko autografa jau turiu, o jūsų siškio dar ne... (*Paduoda Anužiui knygą*) Prašom.

ANUŽIS. Mielai. Tavo vardas?

ZITA. Zita.

ANUŽIS. Pavardė?

ZITA. Jeigu maestas mane įdukrins — būsiu Burokaitė ir būtinai išteksiū už kokio nors Kopūsto arba Ridiko. Mano vaikai ir anūkai — Rūtos, Mėtos ir Bijūnai — saugos šią knygą kaip brangiausią relikviją! (*Skaito Anužio dedikaciją*) „Mielai nenaudėlei Zitai — autorius Jonas Anužis.“

Pabučiuoja Anužį į skruostą ir, tralialiudama valso melodiją, šoka. Anužis gėrįsi ja, po to kažką pakužda Burokui ir išeina

BUROKAS. O dabar rimtai ir dalykiškai pasikalbėkime.

ZITA. Ar aš iki šiol buvau nerimta?

BUROKAS. Būsiu atviras — tu patikai ne tik Anužiui.

ZITA. Ir tamstai, tėtuši? Ir tamstai?!

BUROKAS. Ir man. Vaikų, deja, aš neturiu ir mielai tavo įdukrinčiau. Bet... yra vienas bet — nežinau, kaip reaguos žmona.

ZITA. Savo pamotei aš irgi patiksiu! Net jeigu ji būtų ragana!

BUROKAS. Ji anaipol ne ragana. Gal kiek ribota...

ZITA. Niekio baisaus. Kažkur skaičiau, kad net Donelaitis ir Maironis buvo riboti. Tai ko norėti iš pamotės?

BUROKAS. Gyslelę teatro menui tu, be abejo, turi.

ZITA. Todėl, kad mano gyslelėmis teka meniškas Burokų kraujas?

BUROKAS. Vidurinę baigėi?

ZITA. Šiemet. Atestate tik ketvertai ir penketai, išskyrus fiziką ir istoriją.

BUROKAS. Gaila, kad stojamieji egzaminai į mūsų teatrinę fakultetą jau baigėsi.

ZITA. Tragiškai baigėsi.

BUROKAS. Kodėl tragiškai?

ZITA. Šaukštai po pietų.

BUROKAS. Kokie šaukštai?... (*Klauso*) Bene grįžta žmona!...

ZITA. O-o, likimo demonai! Grįžta pamotė!

BUROKAS. Bėk į virtuvę ir nesirodyk, kol aš pašauksiu.

ZITA. Ar ten rasiu ko nors užkąsti? Išalkau kaip vilkė.

BUROKAS. Paieškok šaldytuve...

Zita išbėga. Burokas susijaudinęs vaikšto po kambarį. Grįžta Filomena ir eina prie veidrodžio, kur buvo palikti perukai

FILOMENA. Narcizai, kur dingio „blond“?

BUROKAS. Filomena, sėsk ir išklausk.

FILOMENA. Narcizai, kur perukas? Manęs laukia Tarulienė.

BUROKAS. Filomena, Tarulienė gali palaukti, o aš negaliu.

FILOMENA. Narcizai, tu iš tikrųjų kažko susijaudinęs — skruostai pablyškę, nosies galiukas paraudęs.

BUROKAS. Filomena, ši vakarą noriu tau atskleisti didelę paslaptį.

FILOMENA. Neapsakoma laimė! Per penkiolika mudviejų bendro gyvenimo metų tu neatskleidei man nė vienos paslapties. Aš buvau tik tavo žmona, bet ne draugė. Į teatrą tu — vienas, su bičiuliais — vienas, su mintimis ir kūrybiniais planais — vienas, tik vakare ir naktį — dviese.

BUROKAS. O jei atsiras trečias?

FILOMENA. Kas trečias? Ar tik ne mergina?

BUROKAS. Taigi, mergina.

FILOMENA. Sveikinu. Pagaliau ir mano nusiplunksnavęs balandėlis neatsilieka nuo mados. Sveikinu!

BUROKAS. Nesijuok, Filomena. Situacija labai rimta.

FILOMENA. Ir kiek metų tai „situacijai“?

BUROKAS. Septyniolika. Suprask...

FILOMENA. Suprantu, suprantu! Menininkams nuolat reikia atsijauninti, ieškoti naujų mūzų. Mūzos — įkvėpia, žmonos iškvepia, ir taip kvėpuodami meno darbuotojai gyvena pilnakraujį kūrybinį gyvenimą.

BUROKAS. Filomena, sėsk ir susikaupk. Aš viską tau papasakosiu, o tu gerai apgalvok ir nuspręsk.

FILOMENA. Ak, Narcizai, Narcizai, aš viską apgalvojau ir nusprendžiau. Gana tų konvulsijų! Jeigu nori dar mane kankinti — veikiau iš karto nužudyk, nors netikiu, kad tu paskui pėsčias lydėtum mano karstą iki Vladivostoko. Aš pati tau atnešiu iš virtuvės peilį, kuriuo kapoju jautieną, pati jį pagalšiu!..

BUROKAS. Filomena, maldauju, neik į virtuvę!..

Tarpduryje stovi Zita su peiliu dantyse

ZITA. Jums, maestre, reikalingas peilis? Prašau. Pagalandau.

Įsmeigia peilį į grindis

FILOMENA. Tai jinai! Jinai-a-ai!!!

Alpdama sudrimba į fotelį

BUROKAS. Filomena, atsipeikėk... Atsipeikėk!..

ZITA. Net peilio nereikėjo.

BUROKAS. Išeik! Tučtuojau išaik ir nesirodyk, kol jai visko nepaaiškinsiu. . .

ZITA. Viskas aišku — komedija baigta.

BUROKAS. Ne-e, nebaigta! Aš tau dar iškaršiu kailį!

ZITA. Neiškaršite.

BUROKAS. Iškaršiu! Tėvas aš tau ar ne tėvas?

ZITA. Taigi, kad ne.

BUROKAS. Ką?!

Skambutis. Burokas puola atidaryti durų. Įeina Bronius Dičkus. Zita sprunka į virtuvę

DIČKUS. Milicijos leitenantas Bronius Dičkus. (*Pamato apalpusią Filomeną*) Nejaugi pavėlavau?.. Instituto budintysis pranešė, kad jums gresia mirtinas pavojus. Ji sužeista?

FILOMENA (*atsipeikėdama*). Štai čia, į pačią širdį... Mane norėjo nužudyti... mano vyro meilužė...

BUROKAS. Kokia meilužė? Kokia meilužė?!

DIČKUS. Nusiraminkite, pilieti Burokai. Viską išaiškinsime. Štai ir peilis, išmeigtas į grindis. Tik kraujo kažkodėl nesimato...

BUROKAS. Kraujo ir nebuvo.

FILOMENA. Kaip nebuvo, kaip nebuvo? Mano širdis krauju paplūdusi.

DIČKUS. Ar seniai paspruko?

BUROKAS. Kas?

DIČKUS. Toji, kuri kėsinosi į jūsų žmonos gyvybę.

BUROKAS. Ji visai nesikėsino nei į mano, nei į žmonos gyvybę. Aš tuoj ją pašauksiu ir viską paaiškinsiu. (*Eina prie vienu durų*) Zita! (*Eina prie kitų*) Zita, Zitute, ateik čia, nebijok... Dievaži, jos nėra...

DIČKUS. Teks patikrinti.

FILOMENA. Apžiūrėkite palovę ir spintą. Ko gero, apvogė ir pabėgo.

Burokas ir Dičkus nueina į kitą kambarį, o Filomena skuba į virtuvę. Netrukus visi trys sugrįžta

DIČKUS. Langas atidarytas. Vadinas, išsoko pro langą iš antro aukšto. Ar ko nors nepasigedote? Ar niekas nedingo?

BUROKAS. Garantuoju, nedingo.

FILOMENA. Kaip nedingo, kaip nedingo?! O kur mano „blond“ perukas? Aštuoniasdešimt rublių — kaip į balą! Ir vištos tik kaukeliai belikę.

DIČKUS. Vištos neieškosime, o peruko pavogimas — rimtas įkaltis.

BUROKAS. Dabar prisimenu — peruką ji buvo užsidėjusi ant galvos ir turbūt... pamiršo nusiimti. Štai ir savo daiktus paliko.

DIČKUS. Patikrinsime prie liudininkų, gal rasime naujų įkalčių. (*Krausto Zitą kelionmaiši*) Brandos atestatas ir stojamųjų egzaminų kortelė su nuotrauka... Valstybinis kultūros ir meno institutas, teatrinis fakultetas... Kaziūnaitė Zita, duktė Petro.

BUROKAS. Kieno!? Kieno duktė?..

DIČKUS. Petro... Lietuvių kalba raštu — penki, istorija — nepatenkinamai, specialybė — nepatenkinamai...

BUROKAS. Kas specialybės įvertinimą pasirašė?

DIČKUS. Parašas neišskaitomas.

BUROKAS. Iš tikrųjų neišskaitomas.

FILOMENA. Kaip neišskaitomas? Kaip neišskaitomas?! Juk čia tavo parašas. Vėl kažką painioji.

DIČKUS. O mes viską atpainiosime. Pakelis sausainių ir knygos... Stanislovskio „Aktoriaus saviruoša"... Anužio „Rudens novelės"... O-ho, su paties autoriaus autografu... Įdomu ir įtartina... Šekspyro „Makbetas"... (Varto knygą) Raudonu rašalu pabraukta... „O paslaptingos dvasios pražūtis, išraukit mano demonišką širdį ir nuo galvos lig kojų visą kūną pripildykite siautulio klaikaus!..“

BUROKAS (lyg sau). O paslaptingos dvasios pražūtis... (Ūmai pradeda kvatoti) Dabar prisimenu!..

DIČKUS. Ką prisimenate?

BUROKAS. Kad aš ją pražudžiau!

FILOMENA. Narcizai, ar išprotėjai?

BUROKAS. Milicija! Milicija! Talentas žūsta! Reikia skubiai gelbėti talentą!..

TREČIOJI SITUACIJA

Kuklus, gal net kiek asketiškas Petronėlės Radžiūtės kambarys. Sofa, stalelis, ant stalelio senoviška žvakidė

Ant sofos sėdi Petronėlė ir stuomeningas Vilius Milius

PETRONĖLĖ. Gal dėl to aš tokia nelaiminga ir vieniša, kad į gyvenimą žiūriu per daug racionaliai, atvertomis akimis.

VILIUS. O jūs vieną sykį pabandykite užsimerkti.

PETRONĖLĖ. Kam tai?

VILIUS. Užsimerkite, maldauju.

Petronėlė užsimerkia. Vilius bučiuoja ją į skruostą ir tuo pačiu laiku paglosto žvakidę

PETRONĖLĖ. Draugas Viliau Miliu, tai juokinga.

VILIUS. O aš į jus žiūriu rimtai ir monumentaliai. Net jūsų vienatvė monotoniška. Juk visi žmonės gimsta laisvi ir lygūs, tik vėliau kai kurie veda. Šiuo atveju jūs laimingesnė už mane.

PETRONĖLĖ. Netiesa. Kiekvienas žmogus trokšta turėti draugą. Jeigu turėčiau gyvenimo draugą — atidučiau jam visą, kas man brangiausia.

VILIUS. Jeigu aš būčiau tas draugas, tai mielai paimčiau šitą žvakidę. Brangus juvelyrinis daiktukas, grynas ampyras. Jaučiu aistrą seniems baldams, senoms peleninėms, senoms pyptėms, senoms žvakidėms...

PETRONĖLĖ. Tik ne senoms moterims.

VILIUS. O jūs anaipol ne sena. Tiesa, kartais vyrus atbaido moterų moksliniai vardai ir laipsniai. Pavyzdžiui, mėnesiena, lakštingalos suokia... O tu vaikštai su do-

cente ir nežinai, apie ką kalbėti. Nebent apie tai, kaip kiekybiniai procesai pereina į kokybinius...

PETRONĖLĖ. Kiekybiniai procesai į kokybinius pereina šuoliu.

VILIUS. Vadinasi, atėjo laikas padaryti šuolį.

Vėl apkabina Petronėlę ir bučiuoja

PETRONĖLĖ (*atstumdama Vilių*). Liaukitės, senienų kolekcionieriau. Aš gi matau, kad jums reikia ne manęs, o ampyro žvakidės.

VILIUS. Žinoma, neatsisakyčiau ir žvakidės...

PETRONĖLĖ. Ką gi, žvakidė — jūsų...

Staiga pasigirsta smarkus beldimas į duris ir Zitos šaukimas

ZITA (*už durų*). Gelbėkite! Gelbėkite! G-e-elbėkite!!

VILIUS (*pašoka*). E-ei, kas ten?

ZITA (*už durų*). Gelbėkite! Mane smaigia! A-a-a! O-o-o!..

PETRONĖLĖ. Tik durų neatidarykite, nes ir mudu pasmaugs.

ZITA (*silpnėjančiu balsu*). A-a-a... O-o-o... Jie mane nužudė!.. Aš mirštu, mirštu, mirštu!.. Mi-i-irštu...

Už durų tyla

PETRONĖLĖ. Paskambinsiu milicijai.

VILIUS. Apsieisime be milicijos. E-ei, ar tu dar gyva?

ZITA (*už durų*). Jau numiriau... O-o-o...

VILIUS. Aš ryžausi!

Vilius pačiupinėja savo bicepsus, giliai įkvepia orą ir staiga atidaro duris, prie kurių prisišliejusi Zita taip ir nusvyra ant jo rankų

Pažiūrėkite, ar ten laiptinėje ko nors nėra. Nebijokite. Aš su jumis!

PETRONĖLĖ (*iškiša galvą pro duris*). Keista. Nė gyvos dvasios. Kas galėjo ją užpulti?

VILIUS. Pabėgo niekšai, išsigando.

Paguldo Zitą ant sofos

Kokia jaunutė ir daili. Pulsas dar veikia. (*Priglaudžia ausį prie Zitos krūtinės*) Širdis tebeplaka... (*Apžiūri ir paglosto jos kojas*) Žaizdų ir mėlynių nematyti... Tuoju prasegsime iškirptelę, kad būtų lengviau kvėpuoti. Aš pamasažuosiu, o jūs atneškite šalto vandens.

Petronėlė išeina

O-o, koks originalus gintaro lėktuvėlis. Aerodromas irgi liuks. Ką gi, reikia veikti operatyviai...

Zita staiga atmerkia akis ir tvoja Viliui per pirštus

ZITA. Nesigrabaliok, akis išdraskysiu.

Vėl neva alpsta. Grįžta Petronėlė ir atneša stiklinę vandens

VILIUS. Stiklinės mažai. Atneškite pilną kibirą arba... nugabenkime ją į vonią ir pakiškime po dušu.

ZITA (*atsisėda*). Nereikia dušo — man jau geriau. A-a-a. O-o-o...

PETRONĖLĖ. Kas jūs?

ZITA. Neklauskite vardo. Aš tokia nelaiminga, tokia vieniša. O-o-o! Kur aš pakliuvau, gerieji žmonės?

VILIUS. Pas savo draugus. Jūs galite mumis pasitikėti ir viską atvirai papasakoti.

ZITA. Jūs mane išgelbėjote, prikėlėte iš mirusių, tad išklauskite liūdną mano gyvenimo istoriją.

VILIUS. Įdėmiai klausome.

ZITA. Lygiai prieš mėnesį jis beprotiškai mane išsimylėjo...

VILIUS. Kas „jis“?

ZITA. Neklauskite meilės vardo. Tavo širdis arba tavo mirtis, pasakė jis ir pradėjo mane persekioti. Atsibundu rytą, o jis jau vaikšto po mano langais, išikandęs peilį. Aš — į ežerą maudytis, o jis — su akvalangu pasinėręs priplaukia ir kapt man už kojos. Aš klykdama bėgu į krantą, sėdu ant žirgo, šuoliuoju per laukus, o jis pavėja ir griebia arklių už uodegos. Arklys suklumpa, aš lekiu iš balno, bet paskutinę akimirką pakimbu ant ažuolo šakos ir vikriai išliuogiu į ažuolo viršūnę...

PETRONĖLĖ. Kokia fantazija!

ZITA. Ką jūs? Dievas man pagailėjo fantazijos. (*Viliui*) Jūs taip pat netikite?

VILIUS. Tikiu, tikiu.

ZITA. Ačiū. Dabar aš ne vieniša. Atsirado pasauly žmogus, kuris manimi tiki.

VILIUS. Pasakokite toliau.

ZITA. Tuomet nutariau bėgti. Bėgti, bėgti, kur akys veda, kur kojos neša. Aš — į stotį! Žiūriu, ir jis perka bilietą į tą patį autobusą. Aš į aerodromą, puolu lakūnui po kojomis, su ašaromis maldauju, kad paimtų mane į savo kabiną, bet... jis jau buvo pasislėpęs lėktuvo bagažinėje...

PETRONĖLĖ. Čia jau panašu į Fantomo nuotykius. Kažkokios nesąmonės!

VILIUS. Kartais meninė nesąmonė būna įtaigesnė už gyvenimo tiesą.

ZITA. Tai gal jūs menininkas?

VILIUS. Skulptorius.

ZITA. Valio! Pirmą kartą matau gyvą skulptorių!

VILIUS. Ar bent žinote, kas tai yra skulptūra?

ZITA. Skulptūra yra toks menas, kai iš akmens arba kitų naudingų iškasenų daromi žmonės.

VILIUS. Primityvus apibūdinimas, bet... pasakokite toliau.

PETRONĖLĖ. Turbūt sekantis jūsų kelionės maršrutas bus į Mėnulį arba į Marsą?

ZITA. Jis mane būtų suradęs ir Mėnulyje, bet aš atvykau į šitą nelaimingą miestą, iki išnaktų klajojau gatvėse, kol netekusi jėgų suklupau prie jūsų durų, kur jis mane užklupo.

PETRONĖLĖ. Jūs suklupote, jis užklupo ir norėjo pasmaugti?

ZITA. Pasmaugti nepasmaugė, tik nuo kaklo nuplėšė briliantus.

PETRONĖLĖ. Kokius briliantus?

ZITA. Kuriuos turtinga teta prieš mirtį padovanojo.
Vargšė tetulė — ką aš jai dabar pasakysiu.

PETRONĖLĖ. Juk tavo tetulė mirusi.

ZITA. Buvo arti mirties, bet vėliau... pasveiko. Jūs gi žinote, kad dabar medicina — stebuklus daro.

PETRONĖLĖ. Kas tavo tėvas?

ZITA. Nuo šios dienos aš tėvo neturiu.

PETRONĖLĖ. Jis irgi numirė, o po to prisikėlė, kaip tavo turtingoji tetulė?

ZITA. Čia visai kita istorija, daug tragiškesnė.

PETRONĖLĖ. Ir kiek dar tų istorijų ketinate sukurti?

ZITA. Istoriją kuria liaudis, o ne aš. Jūs tai geriau turit žinoti. Tiesa, penktaisiais metais bandžiau nuversti carą, tačiau nepavyko.

PETRONĖLĖ (*Viliui*). Girdėjote? Ji nenormali.

VILIUS. Tačiau įdomi, intriguojanti.

PETRONĖLĖ. Veikiau panaši į intrigantę. (*Zitai*) Ir ką ketinate toliau daryti?

ZITA. Tikiuosi, kad leisite man čia pernaktuoti. Jis tikriausiai gatvėje manęs laukia, apimtas aistros ir demoniško pykčio.

PETRONĖLĖ. Labai jus užjaučiu, nelaimingoji mano drauge, tačiau...

ZITA. Ne tie draugai, kurie užjaučia, o tie, kurie padeda.

VILIUS. Aš jums padėsiu!

ZITA. Valio! Štai kur tikrasis riteris! Su tokiu galėčiau eiti nors į kitą pasaulio kraštą.

VILIUS. Ko eiti į kitą pasaulio kraštą, kai čia pat už kampo — labai jauki „Protėvių“ kavinė.

ZITA. Ar apginsite, jeigu jis pasipainios po kojomis?

VILIUS. Dar abejojate? Pačiupinėkite mano bicepsus.

ZITA. Kaip akmuo!

VILIUS. Aš pats iš akmenų darau žmones — žinoma, negyvus, bet aš ir gyvą galiu paversti negyvu, jei kas nors bandys jus nuskriausti!

Skambutis

ZITA. Tai jis!

VILIUS (*pasiraito rankoves*). Atidarykite duris! Aš esu pasiruošęs darbui ir gynybai!

PETRONĖLĖ (*Žvilgterėjusi pro vilkelį*). Nieko baisaus. Tai jūsų žmona.

VILIUS (*iš karto supliūkšta*). Manęs čia nėra ir nebuvo.

ZITA. Palauk! O kas mane apgins?

VILIUS. Lauksiu tavęs „Protėvių“ kavinėje.

Sprunka į kitą kambarį

Vėl skambutis. Petronėlė atidaro duris. Įbėga Elvyra, apsidairo, puola į kitą kambarį, po kiek laiko sugrįžta.

Zita susigūžia už portjerų ir laukia, kas gi čia bus

PETRONĖLĖ. Prašau sėsti.

ELVYRA. Ačiū, pastovėsiu.

PETRONĖLĖ. Norite man kažką pasakyti?

ELVYRA. Noriu jums kai ką pacituoti iš moralės kodekso.

PETRONĖLĖ. Galite necituoti. Moku atmintinai.

ELVYRA. Ar tik ne šia tema apgynėte disertaciją?

PETRONĖLĖ. Reikėjo ateiti į gynimą.

ELVYRA. Ir atėjau. Tačiau dabar jums teks ne disertaciją ginti, o pačiai gintis. Aš būsiu pirmuoju oponentu. Prašau atsakyti į pirmąjį klausimą: kodėl ardote svetimą šeimą?

PETRONĖLĖ. Ar ta šeima dar neiširusi?

ELVYRA. Jis čia buvo ir gėrė su tamsta.

PETRONĖLĖ. Apie tai istorija tyli.

ELVYRA. Gal... gal ir miegojote?

PETRONĖLĖ. Nejau su tokiu vyru užmigi?

ELVYRA. Pati mačiau, kaip jis vikriai nusliugė vandenvamzdžiais.

PETRONĖLĖ. Vadinasi, tamstos vyras pasiruošęs darbui ir gynybai.

ELVYRA. Šį kartą jis tamstos neapgins! Žinote, ką aš jums padarysiu? Pirmiausia nurausiu plaukus...

Elvyra artėja prie Petronėlės. Staiga tarp jų atsistoja Zita

ZITA. Tik be kraujo! Kam kraujas? Mano tetulytė nekalta!

ELVYRA. Ak, čia tavo tetulytė...

ZITA. Ji gi nežinojo, kad jūs taip netikėtai ateisite.

ELVYRA. Ak, nežinojo? O jeigu būtų žinojusi?

ZITA. Būtų ir jus pavaišinusi kavute. Jiedu čia taip gražiai šnekučiavosi apie meną, grožį ir draugystę. Galiu

paliudyti, kad net pasibučiuoti nesuspėjo. Jeigu norite ką nors kaltinti, tai kaltinkite mane. Aš suvedžiojau jūsų vyrą!

ELVYRA. A-a!...

ZITA (*rodo liežuvį*). Be-e!

ELVYRA. Tu! Tu — neiškepta Džuljeta!

ZITA. Ir dar neprisvilusi.

ELVYRA. Na palauk!...

ZITA. Na pagauk!...

Elvyra vaikosi aplink stalą Zitą, kuri vikriai bėgioja, strykinėja, išsisukinėja

ZITA. Ai, koks jis talentingas!... Ai, koks stiprus!... Žadėjo mane ant rankų nešioti, nes jūsų jau nebepakečia... Žadėjo įamžinti mano biustą akmenyje ir kitose naudingose iškaskose...

Vis dėlto Elvyrai pavyksta pačiupti Zitą už plaukų, tačiau jos rankose lieka tik... perukas

ELVYRA. Sakiau, kad nurausiu plaukus!

ZITA (*jau už durų*). Čia ne mano plaukai. Galite tuos plaukus grąžinti maestrienei Burokienei, o aš — skubu į pasimatymą. Atia, atia!

Zita nubilda laiptais

ELVYRA. Į pasimatymą... Į pasimatymą su juo... (*Kūkčioja ir šluosto peruku ašaras*) Aš daugiau neturiu į jus pretenzijų. Tik pasakykite, kas toji giminaitė?

PETRONĖLĖ. Jinai man jokia giminaitė.

ELVYRA. Tai kas?

PETRONĖLĖ. Pati nežinau...

Pro praviras duris įeina Dičkus ir Burokas, nešinas Zitos kelionmaišiu

DIČKUS. Atrodo, vėl pavėlavome. Kraujo nematyti, tačiau ašaros upeliais teka.

BUROKAS. Aš sakiau, kad laiptinėje toji nutrūktgalvė prabėgo.

DIČKUS. Tai kodėl nesulaikėte, jei atpažinote?

BUROKAS. Jūsų pareiga sulaikyti, jei manote, kad ji pažeidžia įstatymus. Aš taip nemanau.

DIČKUS. O perukas?

ELVYRA. Štai perukas. Ta avantiūristė liepė jį perduoti „maestrienei Burokienei“.

BUROKAS. Ar nesakiau, kad ji pasielgė ne piktybiškai. Tai visai ne nusikaltėlė — tai talentinga mergina.

DIČKUS. Atrodo, talentingoji mergina ir čia siautėjo. Ar niekas nedingo?

ELVYRA. Dingo.

DIČKUS. Kas?

ELVYRA. Mano vyras.

DIČKUS. Deja, mes nesame įgalioti dingusių vyrų ieškoti, jei tai neliečia alimentų.

ELVYRA. Kokie riboti jūsų įgaliojimai. Jūs saugote piliečių gyvybę ir orumą, visuomeninę ir asmeninę nuosavybę, o sveika kūrybinio darbo atmosfera milicijai visai nerūpi.

DIČKUS. Kas čia pagaliau įvyko?

PETRONĖLĖ. Nieko ypatingo. Už durų netikėtai pasigirdo širdį veriantis šauksmas: „Gelbėkite, gelbėkite!..“

BUROKAS. Ir jūs patikėjote?

PETRONĖLĖ. Šauksmas buvo toks klaikus...

BUROKAS. O kai ta pati mergina šiandieną per stojamuosius egzaminus savo gležnais kumšteliais daužė duris ir taip pat klaikiu balsu šaukėsi tariamos pagalbos, jūs pati nusijuokėte ir pasakėte: „Ne-į-ti-ki-na-ma.“ Štai dabar jinai jus įtikino. Ir mane, prisipažistu, įtikino.

PETRONĖLĖ. Čia ta pati?..

BUROKAS. Ta pati. Štai kaip mums atkeršijo ledi Makbet su rausvais kaspinėliais.

PETRONĖLĖ. Komedijs...

BUROKAS. Komedijs dar nebaigta. Aš privalau ją su-rasti ir grąžinti kelionmaišį, kuriame visa jos manta, visos svajonės: atestatas, Stanislavskis, Šekspyras ir Anužis.

ELVYRA. Vadinasi, ir mano dėdė atsidūrė jos kelionmaišy.

DIČKUS. Ir aš norėčiau ją pamatyti.

ELVYRA. Dabar ji su mano vyru turėtų būti „Protėvių“ kavinėje.

DIČKUS. Tąsyk man reikia persirengti Pinkertonu, o jūs, moterys, ką veiksite?

PETRONĖLĖ. Nuo šiol pasišvėsiu tik mokslinio tyrimo darbui.

ELVYRA. O aš veiksiu! Arba iš to donžuanų padarysiu Otelją, arba... sudie, kvietkeli tu brangiausias.

PETRONĖLĖ. Pasiimkite ir žvakidę — jina! jam priklauso.

BUROKAS. Taigi, gerbiamieji žiūrovai, prasideda komedijos epilogas.

KETVIRTOJI SITUACIJA

„Protėvių“ kavinė. Interjeras gali būti be užuominų apie protėvius. Negirdėti protėvių melodijų ir už sienos skambančioje muzikoje

Kampe du staleliai. Prie vieno sėdi Anužis ir Gerardas, gurkšnodami kavą

ANUŽIS. „Protėviai“. Paradoksalus pavadinimas. Juk mūsų protėviai kavos negėrė. Jie plempė sulą, girą, alų, kartais arielkėlę. O mes, jų ainiai, vis postringaujame postringaujame prie kavos...

GERARDAS. Bizalas, o ne kava. Šitaip platoniškai aš negaliu. Tuo pat užsakysiu konjako buteliuką.

ANUŽIS. Bet rytoj repeticija.

GERARDAS. Nuo penkių žvaigždučių mano emocijos tik didėja didėja...

ANUŽIS. O pareigos jausmas mažėja mažėja.

GERARDAS. Pareigingi žmonės — riboti žmonės!...

Ieina kiek susijaudinęs Vilius

Kas tau, kolega? Ar ne nuo žmonelės raganėlės bėgai?

VILIUS. Mano žmona — angelas.

GERARDAS. O maniškė dar gyva... Vadinasi, reikia trijų taurelių...

Išeina

VILIUS (*sėsdamas prie stalelio*). Gerbiamas dėde, jei pasirodytų Elvyra, neprasitarkite, kad aš ką tik atėjau.

ANUŽIS. Ne atėjai, o atbėgai kaip akis išdeges.

VILIUS. Sakykite, kad jau valanda, kai mudu „Protėviuose“...

ANUŽIS. Prieš valandą su ja kalbėjausi pas maestrą Narcizą Buroką.

VILIUS. Tąsyk sakysit — pusvalandis, kai mudu gurkšnojame kavutę ir diskutuojame... na, pavyzdžiui, apie dailės kūrinio ritminę struktūrą...

ANUŽIS. Ką gi, pakalbėkime apie struktūrą. Štai tu vis kažkur leki, nuo kažko bėgi bėgi. Kaip tu tokią emocinę būseną įamžintum granite arba metale?

VILIUS. Mene man neegzistuoja nei materija, nei daiktas. Man egzistuoja tik erdvė, laikas ir veiksmas. Sąvoka „bėga“ tėra judėjimas, erdvėje paliekąs dinamišką linijų pynę...

ANUŽIS. Palauk, ženteli, neskubėk. Aš, žemės vabalas, pirmiausia noriu žinoti, kas bėga, kur bėga, kodėl bėga. Gal tai bėga sprinteris, norėdamas laimėti lenktynes, gal žmogelis susirgo dezinterija ir kažkur bėga, gal bėga vyras nuo žmonos. Pavyzdžiui, man įdomu, iš kur tu nunai atbėgai, kodėl kaip tik čia atbėgai, o ne namo!...

VILIUS. Jūs, dėde, prozininkas, o aš — monumentalistas. Čia mudviejų estetinės pasaulėjautos skiriasi kaip žemė nuo dangaus.

ANUŽIS. Tegu sau skiriasi. Tik tu neskubėk skirtis.

VILIUS. Su kuo?

ANUŽIS. Su Elvyra. Kaip prozininkas nuoširdžiai patariu: prieauglio judviem reikia. O šitaip ir tautai nuostolis, ir judu vis skersom, skersom kažkur bėgate. Ne ten bėgate, ženteli... .

Grįžta Gerardas su konjaku ir taurelėmis

GERARDAS.

Aukštai dangui
Penkios žvaigždės,
Didelės ir mažos.
Šviesus kelias
Man, berneliui... .

Ko jūs, draugas Anuži, taip kritiškai į mane žiūrite?..

ANUŽIS. Prisiminiau, ką Galilėjus pasakė.

GERARDAS. O ką jis pasakė?

ANUŽIS. Kad Žemė sukasi.

GERARDAS. Atspėjo senis! Bent jau ši vakarą po mano kojomis žemė sukasi, sukasi, sukasi. O jai besisukant man gimė idėja!

ANUŽIS. Sveikinu. Dabar tau nebeatskaičius mažai šeimių mokesčio.

GERARDAS. Gimė idėja! Siūlau ši vakarą praleisti paryžietiskai, bohemiškai! Rašytojas — yra, dailininkas —

yra, aktorius — yra, konjakas — yra! Betrūksta muzikanto ir moterų.

Pamato tarpdury Modernią merginą

Eili eila, ir moterų yra! Kokia moderni nimfa!..

MODERNI MERGINA. Jūs rašytojas Jonas Anužis?

ANUŽIS. Kai numirsiu, paaiškės, ar buvau rašytojas. Jūs turbūt kolekcionuojate autografus?

MODERNI MERGINA. Senamadiška. Aš kolekcionuoju šokius su įvairiais menininkais ir kiekvieną pirmadienį padarau suvestinę: praėjusią savaitę šokau su tuo ir su anuo. Mano kolekcijoje jau septyniasdešimt aštuoni menininkai, neskaitant šios dienos laimikio.

ANUŽIS. H-mm... Ar užteks jums jaunystės pilnai kolekcijai? Vien dailininkų Lietuvoje — arti tūkstančio, teatralų ir muzikantų — ne mažiau. O kur dar rašytojai, žurnalistai, kritikai? Kada jūs mokysitės ir dirbsite? Kada mylėsite ir vaikučius gimdysite?

MODERNI MERGINA. Visai neketinu jų gimdyti.

ANUŽIS. Tik šokti?

MODERNI MERGINA. Tik šokti. Ši vakarą jau šokau su vienu barzdotu tapytoju ir populiariu estradininku, o dabar norėčiau sugundyti ne mažiau populiarių rašytoją.

ANUŽIS. Nors dar esu sugundomas, bet šokti, dievaži, nemoku. Gal užvaduos mano jaunieji kolegos?

MODERNI MERGINA. Ar jie menininkai?

ANUŽIS. O kaipgi! Va, skulptorius, kuris dar nepastatė savo geriausio paminklo, o čia artistas, kuris netrukus vaidins Romeo.

MODERNI MERGINA. Romeo! Kaip romantiška!..

Tarpdury stovi Elvyra. Jos rankose žvakidė. Ji prieina prie stalelio, trinkteli ant jo žvakidę ir pasilenkia prie Viliaus taip, kad šis net atsilošia

ELVYRA. Šią žvakidę pamiršai pas vieną vienišą docentę. Ji prašė ją perduoti. Beje, ar jau padavei skelbimą į „Vakarines naujienas“?

VILIUS. Ko... kokį skelbimą?

ELVYRA. „Keičiu trisdešimt ketverių metų žmoną į dvi po septyniolika. Skambinti telefonu 75-36-18, paryčiaus.“

MODERNI MERGINA (Gerardui). Kviečiu jus pašokti, Romeo...

ELVYRA. Romeo šį vakarą ir šią naktį priklauso man. (Elvyra valdingai paima Gerardą už parankės ir veda į šalį)

MODERNI MERGINA. Gal jūs, gerbiamas skulptoriau?

VILIUS. Nežinau...

ELVYRA. Eik, eik! Tu laisvas!

VILIUS. Kaip nori...

MODERNI MERGINA. Jūs dar nenusipelnęs?

VILIUS. Kol kas ne.

MODERNI MERGINA. Galiu sužinoti vardą?

ELVYRA. Mykolas Angelas! Ar negirdėjote tokio?

MODERNI MERGINA. Girdėjau, girdėjau! Kokia graži, reta lietuviška pavardė. Taip ir pažymėsiu savo suves-

tinėje: „Liepos tryliką dieną šokau su skulptorium Mykolu Angelu.“

Vilius tebešnairuoja į žmoną, įsikibusią Gerardui į parankę

Eime! Eime, drauge Angelai...

Moderni mergina išsiveda Vilių

ELVYRA (Gerardui). Tu man mirtinai reikalingas. Šį vakarą pabūsi mano meilužis.

GERARDAS. Mielai, bet aš... aš dar neapdraudęs savo gyvybės ar bent žandikaulio.

ELVYRA. Koks tu Romeo, jei drebi dėl kažkokio, atsiprašant, žandikaulio ar šonkaulio. Aktorius esi ar ne aktorius?

GERARDAS. Suvaidinti, žinoma, aš galiu...

ELVYRA. Man to ir reikia. Visą vakarą man asistuok, šypsokis, meilinkis.

GERARDAS. Vaidmuo, žinoma, malonus, tačiau... tavo vyro svoris ir bicepsai...

ELVYRA. Už jo bicepsų racionalų panaudojimą aš atsakau!

Įeina Zita ir suglumusi dairosi

ZITA. Labas vakaras...

GERARDAS. Saliut. Mano jaunoji repeticijų partnerė! Koks siurprizas!

ELVYRA. Siurprizas nelabai malonus. Tavo jaunosios repeticijų partnerės ieško milicija.

GERARDAS. Milicija?!

ELVYRA. Be to, ši vakarą tu man pardavei savo kūną, sielą ir talentą. Eime, Romeo, į šokių paviljoną.

Elvyra išsiveda Gerardą. Suglumusi Zita taip pat nori išeiti

ANUŽIS. Palauk, mergaite.

ZITA. Atsiprašau... Aš čia atsitiktinai... pasiklydau... Aš bėgsiu, skubu...

ANUŽIS. Na kur bėgi, kur skubi? Gal iš tikrųjų tavęs ieško milicija?

ZITA. Gal ir ieško.

ANUŽIS. Tu gi visai nepanaši į nusikaltėlę.

ZITA. Bent jau prieš jus tikrai nusikaltau. Aš pamečiau tamstos knygą su autografu.

ANUŽIS. Menka bėda. Atsiųsiu kitą. Tik duok savo adresą.

ZITA. Aš neturiu namų! Gyvenu visur ir niekur! Su-
deginau visus tiltus ir štai garmu į bedugnę! Gelbėkite!
Gelbėkite mane!..

Isikniaubia į Anužio petį ir visai nuoširdžiai pravirksta

ANUŽIS. Kokia tragedija, kokia patetika! Gyvas Šekspyras.

ZITA. Taip, taip, dabar jis mano vienintelis draugas...

ANUŽIS. Ir mano draugas. Kažkada mudu gurkšnojo-
me lietuvišką midų.

ZITA. Bet juk Šekspyras miręs.

ANUŽIS. Ar jau miręs? Gaila...

ZITA. Jis mirė prieš tris šimtus metų!

ANUŽIS. Kaip begurkšnojant greit laikas bėga. Trys šimtai metų! O kiek tau?

ZITA. Septyniolika.

ANUŽIS. Ir jau ieško milicija?

ZITA. Keršto demonai apakino mane! Norite? Aš viską jums išpažinsiu, o po to pulsio į upės gelmes kaip Ofelija!..

Atsiklaupia prieš Anužį

ANUŽIS. Na, na, kelkis. Aš ne klebonas, kad tavo išpažinties klausyčiau...

*Grįžta Elvyra ir Gerardas, o už jų pasirodo ne-
juokais pradėjęs pavydulianti Vilius. Jie visi trys
nustebę spokso į „atgailaujančią“ Zitą*

ELVYRA (Viliui). Tu ją, rodos, pažįsti?

VILIUS. Pi... pirmą kartą matau.

ELVYRA. Ji gyrėsi, kad tave suvedžiojo, o dabar, kaip matai, nori apžavėti mano dėdę.

ANUŽIS. Mane jau apžavėjo.

ELVYRA. Ir nebijote mikroinfarkto?

ANUŽIS. Bijai mirties — nemylėk moterų.

ELVYRA. Ką gi, linkiu sėkmės, mielas dėde. (Viliui)
O ko šnairuoji į mudu? Troškai kūrybos laisvės — dabar tu laisvas. Antai tavo mūza...

*Paniuręs Vilius sėda prie Anužio, bet į Zitą net nežiūri.
Elvyra ir Gerardas atsisėda prie kito stalelio*

ELVYRA. Šypsokis ir ką nors plepėk. Tik aistringiau ir jausmingiau...

GERARDAS. Velniai griebtų, visos poetiškos tirados išgaravo kaip kamparas.

ELVYRA. Tai bent... repetuokime. Pakartokime, pavyzdžiui, Romeo ir Džuljetos atsisveikinimo sceną. Tik vietoje „Džuljetos“ sakyk man „Elvyra“, o aš jausmingai kartosiu tavo vardą: „Gerardai! Ak Gerardai!“ Tik neberk teksto kaip žirnių į sieną. Daugiau emocijų, daugiau patetikos...

GERARDAS. Kad aš...

ELVYRA. Pradedame. Žiūrėk man į akis...

Tu išeini? Diena dar neišaušo.

Baimingai klausą tavąją užgavo

Ne vyturys — lakštingalos giesmė...

(Pašnibždom) Tik jausmingiau...

GERARDAS.

O, ne, tai ne jinai, mieloji mano,—

Tai rytmečio skelbėjas vieversys.

Žiūrėk, rytuos aušra pavydulinga

Nudažo auksu debesis lengvus.

Padangėj blėsta žiburiai nakties,

Ir ant kalnų užkopusi miglotų

Jau keliasi džiaugsmingoji diena.

Apsidairo

Turiu išeit, kad gyvas būt galėčiau,

Ar pasilikti čia — ir laukt mirties.

ELVYRA.

Matau aš, tai ne rytmečio šviesa,—

Tai pasiuntė tau saulė meteorą,

Liepsnotą savo kelrodį, kad jis

Tave, Gerardai, tamsoje nuvestų.

Palauk dar valandėlę, neskubėk!

*Jiedu net nepastebi, kad čia pat už portjerų stoviniuoja
B u r o k a s ir civiliai apsirengęs D i č k u s*

GERARDAS.

Tegu mane sugauna ir nužudo!

Įtikęs tau, jaučiuosi aš laimingas.

Boluoja ten ne pilkaakis rytas,

O tik mėnulio atšvaitas blankus;

Tai ne ankstyva vyturio giesmė

Gilumoje dangaus virš mūsų skamba.

Stovėsiu, nesijudinsiu iš vietos,

Ateik, mirtie! Tokia valia Džuljetos.

ELVYRA (sufleruoją). Elvyros... Elvyros...

GERARDAS.

Tokia valia... Elvyros...

Kalbėkimės, brangioji. Dar naktis.

*Elvyra mato, kaip nuo kito stalelio pakyla jos vyras, pa-
ima žvakidę ir eina prie jų*

ELVYRA.

Bėk, bėk greičiau, nes tuoj visai prašvis!..

A-a!..

*Elvyra ir Gerardas pašoka. Priešais grėsmingai nusiteikusi
Vilių išdygsta Burokas ir Dičkus*

DIČKUS. Pilieti, jūs, rodos, kėsintės į žmogaus gyvybę! Aš milicijos leitenantas Bronius Dičkus.

BUROKAS. Žinoma, milicija čia nieko dėta... Jeigu scenoje, anot Stanislavskio, kabo šautuvas — veiksmo eigoje jis turi iššauti, jeigu čia atsirado žvakidė — ją reikėjo kam nors panaudoti...

VILIUS. Aš kaip tik norėjau ją panaudoti prieš šitą lovelasą. Ko jis lenda prie mano žmonos su savo vytureliais ir lakštingalomis?

BUROKAS. Bet jūs sumaišėte mizanscenas. Jiedu čia ramiai repetavo „Romeo ir Džuljetą“, o jūs, kolega, nutarėte suvaidinti Otelą. Tai akivaizdžiai įrodo, kad jūs dar mylite savo žmoną.

VILIUS. Tai jau mano asmeninis dalykas.

BUROKAS. Ir aš taip sakau, kad milicija ir Šekspyras čia nieko dėti. Nusiraminkite, paduokite vienas kitam rankas ir nepainiokite meninės tiesos su gyvenimiškąja...

Zita, pasinaudodama sąmyšiu, nori pasprukti, tačiau Elvyra spėja jai pastoti kelią

ELVYRA. Palauk... Štai šita nenaudėlė viską supainiojo!

BUROKAS. Kodėl nenaudėlė! Kaip tik jinai daug prisidėjo prie jūsų šeimyninės dramos atomazgos.

ELVYRA. Jūs, maestre, dar ją ginate. Palaukite, jinai rytoj ateis pas jus į teatrą ir dar ne taip prifantazuos.

ZITA. Ne, jau nebeateisiu į teatrą.

BUROKAS. Beje, jūs pamiršote savo kelionmaišį. Gal ten brangūs daiktai?

ZITA. Buvo brangūs.

BUROKAS. Ten jūsų atestatas — jis jums dar pravers.

ZITA. Rausėtės, tikrinote...

DIČKUS. Prie liudininkų patikrinau.

ZITA. Tad suimkite mane, dėkite antrankius ir veskite į kalėjimą! Tik nekankinkite — aš viską prisipažinsiu.

Dičkus ir Zita sėda prie vieno stalelio, likusieji susiburia prie kito. Matyti, Burokas jiems kažką pasakoja, nes nuo ano stalelio kartais užteli juokas

DIČKUS. Gimėte Akmenėje?

ZITA. Senojoje Akmenėje, kolūkiečio šeimoje, šiemet baigiau vidurinę...

DIČKUS. Gal pažįstate mano pusbrolių Petrą Dičkų?

ZITA. Taip, pažįstu Petrą Dičkų.

DIČKUS. Šaunus vaikinai, ar ne?

ZITA. Šaunus. (*Ūmai pagyvėjusi*) Jis beprotiškai buvo mane įsimylėjęs...

DIČKUS. Nejau?

ZITA. Pasakysiu jums kaip didžiausią paslaptį: laukiu nuo jo kūdikio.

DIČKUS. Negali būti! (*Pašoka ir... nusijuokia*) Ai, kaip negražu meluoti. Režisierius Burokas — jūsų tėtis,

docentė Radžiūtė — tetulė, ir štai aš, pasirodo, besąs tams-
tos giminaitis.

ZITA. Netikite?

DIČKUS. Netikiu.

ZITA. Vadinasi, man trūksta aktorinio meistriškumo
ir tos vadinamos... meninės išmonės.

DIČKUS. Anaipat! Režisierius Burokas labai vertina
tamstos fantaziją, temperamentą ir įgimtą talentą.

ZITA (*taip pat pašoka*). Taip jis pasakė?!

DIČKUS. Milicininko žodis. Visą kelią apie tai kal-
bėjo.

ZITA. Aš laisva? Manęs neareštuoju?

DIČKUS. Trūksta įkalčių. Beje, jūs pametėte du raus-
vus kaspinėlius. (*Paduoda Zitai kaspinėlius*)

ZITA. Ačiū! (*Pabučiuoja Dičką, pagriebia kelionmai-
šį ir pribėga prie kito stalelio*) Sudie... amžinai! Do-va-
no-ki-te!!!

Zita išbėga. Visi susijaudinę pašoka. Šurmuly

BUROKAS. Girdėjote, kaip įtikinamai ir tragiškai ji
sušuko: „Dovanokite!“ Kaip Vingių Katrė prieš mirtį...

ANUŽIS. Ji pati man sakė, kad šią naktį puls į upės
gelmes kaip Ofelija.

VILIUS. O gal tikrai žmogus žūsta!

GERARDAS. Ji tokia muzikali ir plastiška!

VILIUS. Draugai, turiu pirmą plaukimo atskyry. Aš ją
išgelbėsiu!...

ELVYRA. Niekur neisi, nes vėl kaip lunatikas pradėsi
kopinėti vandens nutekamaisiais vamzdžiais. Pasiimk sa-
vo žvakidę ir keliauk namo!

VILIUS. Aš laisvas žmogus! Aš privalau ją išgelbėti!

Vilius išbėga, kurį laiką visi suglumę tyli

ANUŽIS. Kokie mes nejautrūs. Net nepasidomėjome,
ar ji turi nakvynę, ar nealkana...

BUROKAS. Ji pas mane truputį užkando, pusę viščiū-
ko sudorojo...

DIČKUS. Kitos pusės nebesuspėjo...

ANUŽIS. Ir dėl to viščiuko ją persekiojate?..

DIČKUS. Piliečiai menininkai, nesijaudinkite...

VISI. Kaip nesijaudinti?.. Kaip nesijaudinti?!

DIČKUS. Tardymas baigtas, byla nutraukiama.

Vėl kurį laiką visi tyli. Grįžta Vilius

VISI. Na kaip? Kur jinai? Ar dar gyva?

VILIUS. Ji verkė ir šypsojosi, juokėsi ir verkė ir...
ir prašė perduoti jums, draugas Burokai...

Įteikia Burokui raštelį

BUROKAS (*skaito*). „Ramtadrylia-o, važiuoju namo...
Šersiu karves ir ruošiu Dezdemonos vaidmenį... Jei ki-
tais metais per egzaminus jūs manęs nepasmaugsite, bū-
siu labai laiminga... Ledi Makbet iš Akmenės.“

*Mirtina tyli. Po to kažkas nusijuokia. Antrasis nusijuo-
kia, trečiasis... Paskui visi pradeda užkrečiančiai kvatoti.*

Žinoma, turėtų juoktis ir publika

BUROKAS. Tylos! Ša!..

Visi prityla

Šios komedijos autorius dievažijasi, kad Zita — ne iš piršto išlaužta, kad šita ledi Makbet iš Akmenės tikrai Vilniuje tarp menininkų siautėjo. Bala ją žino, gal jinai ir čia... Zita? Zita! Zitut!..

ZITA (*iš žiūrovų salės*). A tiu tiu!.. Aš čia!..

Skuba į sceną

BUROKAS (*neva išsigandęs*). Uždangą! Greičiau uždangą!

TURINYS

5

A. Liobytė. Aukso obuolys

69

J. Mackonis. Ledi Makbet iš Akmenės